

**VALSTYBINĖ ENERGETIKOS REGULIAVIMO TARYBA**

**NUTARIMAS**

**DĖL BENDRO INTERESO PROJEKTŲ PAPILDOMŲ PASKATŲ IR RIZIKŲ  
VERTINIMO METODIKOS PATVIRTINIMO**

2020 m. d. Nr. O3E-  
Vilnius

Vadovaudamasi 2013 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 713/2009, (EB) Nr. 714/2009 ir (EB) Nr. 715/2009 (toliau – Reglamentas Nr. 347/2013), 13 straipsnio 6 dalimi, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 26 straipsnio 3 dalies 6 punktu, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 4 dalimi bei 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB, 37 straipsnio 8 dalimi, 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/55/EB, 41 straipsnio 8 dalimi bei atsižvelgdama į Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) Dujų ir elektros departamento Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus 2020 m. pažymą Nr. O5E- „Dėl „, Taryba n u t a r i a:

Patvirtinti Bendro intereso projektų papildomų paskatų ir rizikų vertinimo metodiką (pridedama).

Tarybos pirmininkas

PATVIRTINTA

Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos  
2020 m. d. nutarimu Nr.

## **BENDRO INTERESO PROJEKTŲ PAPILDOMŲ PASKATŲ IR RIZIKŲ VERTINIMO METODIKA**

### **I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Bendro intereso projektų papildomų paskatų ir rizikų vertinimo metodikos (toliau – Metodika) tikslas įtvirtinti papildomų paskatų tvarką Bendro intereso projektų (toliau – BIP) rengėjams, kurie juos atlikdami patiria didesnes rizikas, nei atlikdami palyginamus projektus.

2. Bendro intereso projektų papildomų paskatų ir rizikų vertinimo metodika (toliau – Metodika) parengta vadovaujantis 2013 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 713/2009, (EB) Nr. 714/2009 ir (EB) Nr. 715/2009 (toliau – Reglamentas Nr. 347/2013), 13 straipsniu, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 26 straipsnio 3 dalies 6 punktu, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 4 dalimi, atsižvelgiant į 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB, 37 straipsnio 8 dalį, 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/55/EB, 41 straipsnio 8 dalį, Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros 2014 m. birželio 27 dienos rekomendaciją Nr. 03/2014 dėl Skatinamojo reguliavimo Bendro intereso projektams ir bendros rizikos vertinimo metodikos.

3. Reguliacinės paskatas sudaro reguliacinės rizikos mažinimo priemonės ir (arba) finansinio atlygio, kuriomis siekiama motyvuoti BIP rengėjus (toliau – Rengėjas) imtis tam tikrų veiksmų.

4. BIP vertinimas grindžiamas objektyviu rizikos vertinimu, pagrįstu patikimu neigiamų padarinių tikimybių įvertinimu (kai tai įmanoma kiekybiškai įvertinti) ir žalos, atsirandančios dėl tokių rizikų pasireiškimo, įvertinimu. Toks vertinimas atliekamas iš Rengėjų ir tinklo naudotojų perspektyvos, siekiant nustatyti rizikos, kurią prisiima atskiri subjektai laipsnį, ir jos suvaldymui parinkti tinkamiausią reguliacinę priemonę.

5. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) sprendimas skirti paskatas apima tinkamiausios (-ių) rizikos valdymo priemonės (-ių) parinkimą (pvz., reguliacinės rizikos mažinimo priemonės ir (arba) finansinio atlygio ar nuobaudų schemos) siekiant padėti laiku įgyvendinti BIP. Taryba atsižvelgia į sąnaudų ir naudos analizės (toliau – SNA) rezultatus, ypač į BIP teikiamą teigiamą išorės veiksnių poveikį regionui ar Europos Sąjungai, taip pat paskatos yra proporcingos Rengėjų patiriamos rizikos lygiui.

6. Paskatos pagal Metodiką yra suteikiamos BIP, kurie:

- 6.1. įtraukti į trečiąjį ar vėlesnį BIP sąrašą, patvirtintą Europos Komisijos;
- 6.2. atitinka Reglamento 347/2013 13 straipsnio reikalavimus;
- 6.3. pateikti Tarybai derinti (tvirtinti) arba jau suderinti (patvirtinti) Tarybos;
- 6.4. dar nėra perduoti eksploatuoti.

7. Metodikoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jas apibrėžia Reglamentas (ES) Nr. 347/2013 ir kiti gamtinių dujų ir elektros energetikos sektorius Lietuvos Respublikoje reglamentuojantys teisės aktai.

## **II SKYRIUS**

### **PASKATOS SKYRIMO PROCEDŪRA**

8. Rengėjai, norintys gauti paskatą, pateikia prašymą Tarybai, kuriame nurodo visą reikiamą informaciją pagal Metodikos reikalavimus ir išvardija paskatas ar paskatų derinius, kuriuos Rengėjai nori gauti.

9. Išnagrinėjusi Rengėjų prašymus Taryba priima individualų sprendimą (nutarimą) skirti ar neskirti paskatos kiekvienam Rengėjui, kuris pateikia prašymą dėl BIP skatinimo. Sprendime nurodoma konkreti reguliacinė priemonė (papildoma paskata arba papildomų paskatų derinys) ir jos taikymo laikotarpis. Sprendimas dėl paskatų BIP prašymo, kuris yra pateiktas Tarybai, bet dar nėra patvirtintas Tarybos, yra priimamas lygiagrečiai su sprendimu patvirtinti BIP ar lygiagrečiai su sprendimu dėl tarpvalstybinio sąnaudų paskirstymo.

10. Pateiktą prašymą dėl paskatos Taryba išnagrinėja ir sprendimą priima per 60 kalendorinių dienų nuo paskutinės informacijos gavimo dienos ir, kai pateiktas prašymas atitinka šios Metodikos III ir IV skyriaus reikalavimus.

11. Taryboje įregistruoto prašymo nagrinėjimo metu Rengėjams keičiant (papildant) prašymo turinį, prašymo nagrinėjimo Taryboje pradžios data laikoma paskutinio papildomos medžiagos užregistravimo diena. Taryba turi teisę pareikalauti iš Rengėjų papildomų duomenų arba skirti nepriklausomą ekspertizę, kurios reikia sprendimui priimti. Jei papildomi duomenys pateikiami arba ekspertizė atliekama per ilgesnį negu Tarybos nustatytą laiką, prašymo nagrinėjimo trukmė gali būti atitinkamai pratęsta. Jei Rengėjai Tarybai nepateikia papildomų duomenų arba nesudaro sąlygų paskirtiems nepriklausomiems ekspertams atlikti Tarybos užduočių, prašymo nagrinėjimas Tarybos sprendimu gali būti nutrauktas.

12. Jeigu prašymą pateikusių Rengėjų dokumentai ir (ar) investicijų projektas neatitinka Metodikos III ir IV skyriuose nustatytų reikalavimų, Taryba nurodo Rengėjams trūkumus ir, atsižvelgdama į tai, nustato terminą jiems pašalinti. Jeigu Rengėjai per nustatytą terminą trūkumų pašalinti negali, jie apie tai informuoja Tarybą ir nurodo objektyvias priežastis. Atsižvelgdama į įmonės nurodytas priežastis ir įvertinusi aplinkybes, Taryba, įmonės prašymu, terminą gali pratęsti.

## **III SKYRIUS**

### **RIZIKOS IDENTIFIKAVIMAS IR VERTINIMAS**

13. Vadovaudamasi Reglamento Nr. 347/2013 13 straipsnio 2 dalimi Taryba analizuoja Rengėjų patiriamą konkrečią riziką, jos mažinimo priemones, kurių imtasi, ir to pobūdžio rizikos pagrindimą, atsižvelgdama į projekto teikiamą grynąją teigiamą naudą, palyginti su žemesnio lygio rizikos alternatyva.

14. Atsižvelgiant į specifines taikomos reguliacinės sistemos savybes, Rengėjų ir Tarybos taikomos priemonės, kuriomis siekiama sumažinti Rengėjų riziką, gali būti skirtingos.

15. Pirminį rizikos vertinimą atlieka Rengėjai. Rengėjai Tarybai pateikia visą reikiamą informaciją, reikalingą tinkamai įvertinti patiriamą riziką, t. y. pateikia visus skaičiavimų ir prielaidų elementus, reikalingus įvertinti, ar patirta rizika yra didesnė nei panašaus projekto rizika, taip pat pagrindžia, kaip ir koku mastu galima rizika gali Rengėjams daryti neigiamą įtaką.

16. SNA rezultatai, įskaitant ir jos jautrumo analizę, gali būti naudojami vertinant riziką. SNA ir rizikos analizėje turi būti naudojamos nuoseklios prielaidos ir duomenys. Rizikos vertinimas turi būti grindžiamas tais pačiais duomenimis ir tomis pačiomis prielaidomis, kurios naudojamos finansiniam tvarumui ir socialinei ekonominei grynajai naudai įvertinti BIP atrankos procese pagal Reglamento Nr. 347/2013 III priedo 2 dalies 1 punktą ir, kai taikoma, tarpvalstybinio sąnaudų paskirstymo kontekste pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 12 straipsnio 3 dalį.

17. Rengėjai privalo pateikti Tarybai vertinimą apie riziką, su kuria susiduria BIP, išsamiai apibūdindami šios rizikos pobūdį, nurodydami šias rizikos rūšis, nustatant rizikos pobūdį iš reguliacinės perspektyvos:

17.1. kaštų viršijimo rizika, palyginti su numatomais projekto kaštais – rizika, kad rengiant, statant, eksploatuojant ar prižiūrint projektą paaiškės, jog faktiniai kaštai yra didesni nei Tarybos *ex-ante* patvirtinti, numatyti projekto kaštai;

17.2. laiko viršijimo rizika, palyginti su numatomu projekto vystymo laikotarpiu (angl. *the risk of time overruns compared to the expected project timescale*) – rizika, kad projekto rengimas ir statyba užtruks ilgiau nei planavo Rengėjai ir (arba) patvirtino Taryba;

17.3. perteklinio turto rizika (angl. *the risk of stranded assets*) – rizika, kad turtas nebus panaudotas tokia apimtimi, kokia buvo tikėtasi, tiek dėl jo prieinamumo, tiek dėl jo faktinio naudingo tarnavimo laikotarpio, palyginti su reguliaciniu naudingo tarnavimo laikotarpiu, kuri sąlygoja Rengėjų pajamų sumažėjimą. Tai apima kiekio (apimties) riziką – riziką, kad netikėtai sumažės projekto paslaugų paklausa (arba paklausa nepakils iki numatyto lygio) dėl priežasčių, kurios yra nepriklausančios nuo Rengėjų;

17.4. rizika dėl nustatymo, ar patirti kaštai yra laikomi efektyviai patirtais kaštais (angl. *risks related to the identification of efficiently incurred costs*) – rizika, kad sąnaudos nebus laikomos efektyviai patirtomis remiantis lyginamąja analize ar kitomis Tarybos naudojamomis reguliacinėmis priemonėmis;

17.5. likvidumo rizika (angl. *liquidity risk*) – rizika, kad Rengėjams laikinai pritrūks grynųjų pinigų ir (ar) pinigų ekvivalentų, kad įvykdytų savo finansinius įsipareigojimus.

18. Rengėjai, mažindami rizikos lygį, turi pagrįsti, kad ėmėsi visų pagrįstai prieinamų rizikos mažinimo priemonių, taip pat Rengėjai turi pateikti rizikos mažinimo priemonių, kurių buvo imtasi, sąrašą, pateikdami papildomų įrodymų apie priemones ir procedūras, kurių buvo laikomasi arba kurių jie ketina laikytis, siekdami užtikrinti, kad projekto išlaidos būtų kuo mažesnės. Jeigu priemonių, kurių ėmėsi Rengėjai, pakanka rizikai sumažinti, BIP nėra skiriamos papildomos reguliacinės paskatos.

19. Vertindama kriterijus dėl sisteminės rizikos įvertinimo kapitalo kainoje, Taryba, remdamasi informacija, kurią privalo pateikti Rengėjai, įvertina, kokia rizika jau yra atspindėta kapitalo kainoje, kurią Rengėjams leidžiama susigrąžinti taikant tarifus. Jeigu Tarybos nustatyta leistinoji kapitalo kaina buvo nustatyta remiantis kapitalo įkainojimo modeliu (angl. *capital asset pricing model*, CAPM), Taryba nagrinėja, koku mastu rizika yra sisteminė rizika, kuri jau padengiama pagal nustatytą leidžiamąją kapitalo kainą.

20. Kriterijai dėl Tarybos jau taikomų rizikos mažinimo priemonių:

20.1. Taryba skelbia savo tinklalapyje metodinę pagalbą, gaires, kuriose pateikiama informacija, kaip esama reguliacinė sistema padengia reguliacines rizikas, susijusias su investicijų projektais.

20.2. Rengėjai, naudodami kokybinį aprašymą ir kiekybinius įvertinimus, turi pagrįsti, kad jau galiojančių reguliacinių priemonių nepakanka rizikai sumažinti ir kad jos nesuteikia pakankamų kompensacijų, kurios atitiktų konkretaus projekto rizikos lygį.

21. Vertindama kriterijus dėl rizikos kiekybinio įvertinimo, Taryba remiasi Rengėjų atliekamu kiekybiniu vertinimu, kuriuo jie įvertina savo potencialias didesnes sąnaudas ar mažesnes pajamas, kurios nustatomos sudauginus rizikos padarinius su tokių rizikų pasireiškimo tikimybe. Kai kiekybinio vertinimo nėra įmanoma arba netikslinga atlikti, atliekamas kokybinis rizikos lygio palyginimas su kitu palyginamu projektu.

22. Pagrindinis kriterijus dėl BIP vertinimo, kaip palyginamo projekto, yra tai, jog Rengėjai, naudodami kokybinį aprašymą ir kiekybinį įvertinimą, turi įrodyti, kad BIP rizika yra didesnė už palyginamų investicijų projektų riziką. Remdamasi Rengėjų pateikta informacija, Taryba taip pat įvertina, kokia yra Rengėjų rizika, palyginti su panašaus projekto rizika, ir koku mastu ji

yra pateisinama, palyginti su mažesnės rizikos alternatyva, atsižvelgiant į projekto teikiamą grynąją naudą. Palyginamas projektas yra identifikuojamas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į projektus su panašiomis savybėmis (pavyzdžiui, atsižvelgiant į technologiją, pajėgumą, įtampą, kapitalo struktūrą ir veiklos išlaidas ir kt.) ir į taikomą reguliacinę sistemą.

23. Taryba įvertina, ar tam tikras rizikos profilis yra pagrįstas, atsižvelgiant į BIP grynąją teigiamą naudą, palyginti su mažesnės rizikos alternatyva, taip pat atsižvelgiant į pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 11 straipsnį pateiktos SNA rezultatus.

#### **IV SKYRIUS PASKATOS**

24. Paskatos nesuteikiamos Rengėjams, kurie laiku Tarybai nepateikia informacijos, reikalingos Metodikai taikyti, ir kurie nepagrindžia tiesiogiai susijusios ar didesnės rizikos egzistavimo, kartu pateikdami patikimus įvertinimus dėl BIP teikiamos grynosios naudos ir naudos bei sąnaudų koeficiento.

25. Finansinės kompensacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 13 straipsnį nėra skiriamos už riziką, kuri jau atspindėta leidžiamoje kapitalo kainoje arba kai jau yra įgyvendintos pakankamos rizikos mažinimo priemonės (t. y. nėra „dvigubo kompensavimo“).

26. Taryba įvertina, ar paskatos yra proporcingos specifiniam BIP rizikos lygiui, kurį priiima Rengėjai bei kokių mastu dėl BIP jau gaunamos subsidijos, dotacijos arba kompensacijos dėl tarpvalstybinio sąnaudų paskirstymo pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 12 straipsnį. Subsidijos, dotacijos ir kompensacijos dėl tarpvalstybinio sąnaudų paskirstymo yra vertinamos priimant sprendimus dėl paskatų, siekiant išvengti per didelių kompensacijų Rengėjams. Jei BIP teikia naudas dviem ar daugiau valstybių narių, atitinkamos nacionalinės reguliavimo institucijos bendradarbiauja, siekdamos išvengti per didelės kompensacijos skyrimo.

27. Taryba vertina visų rizikų pagrįstumą, atsižvelgdama į BIP teikiamą grynąją teigiamą naudą, kuri apskaičiuojama naudojant SNA metodiką pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 11 straipsnį.

28. Kaip finansinės paskatos Rengėjai neturi gauti tokios vertės kompensacijos, kuri viršytų BIP grynąją naudą, išreikštą pinigine verte. Rengėjai galimą riziką ir BIP grynąją teigiamą naudą turi išreikšti pinigine verte. Atsižvelgusi į tai, kiek įmanoma, Taryba kiekybiškai nustato (potencialios) paskatos piniginę vertę ir iš to kylančios visos kompensacijos vertę ir ją palygina su BIP grynąja teigiama nauda, kuri nustatyta pagal SNA.

29. Taryba nusprendžia dėl reguliacinių priemonių ir finansinių atlygio schemų derinio, atsižvelgdama į nacionalinės reguliavimo sistemos savybes.

30. Taryba, atsižvelgdama į kiekvieną reguliavimo riziką, nusprendžia suteikti paskatų derinį šia tvarka:

30.1. Taryba suteikia reguliacinės rizikos mažinimo priemones, priimdama sprendimą, kuriuo gali būti suteikiama:

30.1.1. stabilumo nuostatos, t. y. garantija, kad pajamų viršutinė riba (*ex-ante* arba *ex-post*) bus pakoreguota atsižvelgiant į padidėjusį operacinių sąnaudų (OPEX) ir padidėjusį investicijų sąnaudų įtraukimą į reguliacinę turto bazę (toliau – RAB), kai didesnės išlaidos patiriamos dėl nenumatytų įvykių, kurių vykdytojai negali kontroliuoti ir kurių veiklos vertinimas (angl. *due diligence*) pagrįstai negalėjo atskleisti *a priori*;

30.1.2. ankstyvas kaštų pripažinimas, t. y. patirtų arba planuojamų patirti investicijų išlaidų visiškas arba dalinis įtraukimas į RAB, prieš pradedant eksploatuoti turtą;

30.2. jei 30.1 papunktyje siūlomos rizikos mažinimo reguliacinės priemonės nėra pakankamos rizikai padengti, Taryba gali nuspręsti taikyti papildomas finansinio atlygio schemas:

30.2.1. trumpesnius nusidėvėjimo normatyvus BIP turtui;

30.2.2. didesnę nei Tarybos patvirtinta investicijų grąžos normą turtui, kuris sukuriamas BIP.

30.3. konkrečios 30 punkte įtvirtintų dydžių vertės yra nustatomos kiekvienu atveju atskirai ir yra proporcingos rizikos lygiui bei SNA rezultatams pagal Reglamento (ES) Nr. 347/2013 11 straipsnį.

## **V. SKYRIUS**

### **BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

31. Tarybai nustačius, kad Rengėjai nevykdo ar netinkamai vykdo Metodikoje nustatytas sąlygas, jie atsako teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis.

32. Tarybos veiksmai ir neveikimas, susiję su Metodikos taikymu ir įgyvendinimu, gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis.

---